

DOI: 10.5281/zenodo.3835773

UDC: 332

JEL: L97

ANALYSIS OF THE STATE AND AREAS OF DEVELOPMENT OF THE HOUSING AND UTILITIES INDUSTRY OF UKRAINE

АНАЛІЗ СТАНУ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Natalia M. Selivanova, PhD in Economics, Associate Professor
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4157-4946
Email: n.selivanova.odessa@gmail.com

Kateryna O. Levinskaya
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8442-7823
Email: levinova1498@gmail.com
Received 11.08.19

Селіванова Н. М., Левінська К. О. Аналіз стану та напрями розвитку галузі житлово-комунального господарства України Науково-методична стаття.

У статті проведено аналіз стану та визначено основні напрями розвитку галузі житлово-комунального господарства України. Дослідження публікацій стосовно даної теми дозволило виявити ряд проблемних питань, які потребують вирішення на протязі багатьох років. Аналіз показників надходжень та витрат показав, що підприємства галузі житлово-комунального господарства (ЖКГ) стабільно збиткові. Було проведено PEST-аналіз та SWOT-аналіз, що дозволило дослідити зовнішні та внутрішні фактори впливу на розвиток галузі. Підводячи підсумки визначено перспективні напрями розвитку ЖКГ.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство; аналіз; перспективи розвитку; комунальні підприємства.

Selivanova N. M., Levinskaya K. O. Analysis of the state and areas of development of the housing and utilities industry of Ukraine. Scientific and methodical article.

The article analyzes the state and defines the main directions of development of the Ukrainian housing and communal services industry. Research on publications on this topic has identified a number of problematic issues that need to be addressed over the years. The analysis of income and expenditure indicators showed that housing and communal services are consistently unprofitable. PEST analysis and SWOT analysis were conducted, which allowed us to investigate external and internal factors of influence on the development of the industry. Summarizing the perspective directions of housing and utilities development.

Keywords: housing and communal services; analysis; development prospects; utility companies.

Функціонування сектору житлово-комунального господарства забезпечує населення та суб'єктів господарювання послугами, які принципово важливі для нормальної діяльності підприємств та якості життя. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є ключовою сферою, яка забезпечує життєдіяльність економіки та суттєво впливає на розвиток країни та її регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам функціонування, реформування та розвитку житлово-комунального присвячували свої праці В.Г.Ковалевський; З. Герасимчук, І. Драган, О.М. Тищенко, Л. Немець, М.Г. Чумаченко, К. Павлюк та ін.

Метою статті є проведення аналізу стану галузі ЖКГ в Україні, виявлення проблем та визначення напрямків удосконалення та розвитку для ефективного функціонування галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Розвиток сфери житлово-комунальних послуг впливає на діяльність підприємств шляхом забезпечення необхідної температури виробничих приміщень залежно від потреб технології промислового виробництва, належного освітлення та опалення невиробничих приміщень, обслуговування об'єктів соціальної інфраструктури тощо. Витрати на оплату послуг, що надають підприємства ЖКГ складають вагомому питому частину у складі витрат виробничих підприємств та в структурі витрат домогосподарств.

У сучасних умовах житлово-комунальне господарство є одним із найскладніших об'єктів управління. На даному етапі рівень розвитку ЖКГ не задовольняє потреби підприємств та населення в повному обсязі. За великий проміжок часу відсутності ефективних реформ у житлово-комунальному господарстві було накопичено багато проблем, що загрожують можливості його розвитку та функціонування.

В першу чергу необхідно проаналізувати стан зовнішнього середовища сфери ЖКГ, наглядно це дозволить зробити метод PEST-аналізу, який охоплює політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори табл.1.

Таблиця 1 . PEST- аналіз розвитку ЖКГ регіонів України.

<p>Політичні фактори (P)</p> <ul style="list-style-type: none"> – недосконалість нормативно-правової бази, що регулює діяльність ЖКГ; – відсутність належної реалізації розробленої програми реформування галузі; – відсутність єдиного постійного органу влади, спроможного реалізувати напрями реформування галузі; – недостатність фінансування з боку держави; – відсутність підтримки органів регіональної влади щодо розвитку комунальних підприємств 	<p>Економічні фактори (E)</p> <ul style="list-style-type: none"> – нестійка економічна ситуація в країні; – рівень інфляції, який постійно зростає; – несприятливий інвестиційний клімат у галузі; – неможливість запровадження зарубіжних тенденцій функціонування галузі; – специфічний характер надання деяких послуг (сезонність); – відсутність дієвого механізму встановлення тарифів на послуги галузі; – середній рівень платоспроможності попиту на надані послуги підприємствами галузі
<p>Соціокультурні фактори (S)</p> <ul style="list-style-type: none"> – загальна тенденція зниження рівня освіченості населення; – недостатність кваліфікованих кадрів робітничих спеціальностей та управлінських кадрів; – сучасні зміни законодавства у соціальній сфері (пенсійна реформа тощо); – недосконала репутація підприємств галузі; – рівень задоволеності споживачів послуг і відношення до їх оплати; – постійна критика підприємств галузі ЗМІ 	<p>Технологічні фактори (T)</p> <ul style="list-style-type: none"> – недостатність фінансування наукових досліджень у галузі ЖКГ; □ – недосконалість і застарілість технологій підприємств; □ – відсутність запровадження інноваційних технологій та нових високотехнологічних комунікацій; □ – низькі виробничі потужності галузі відсутність законодавчої бази для підтримки впровадження та адаптації інноваційних технологій; □ – відсутність патентної роботи, ліцензування

Джерело: складено авторами за матеріалами [1]

Проблеми, що накопичені призвели до низького рівня якості надання житлово-комунальних послуг пов'язані з наступними чинниками:

- значною зношеністю наявного житлового фонду;
- наявністю переважно застарілого та енергоємного обладнання;
- відсутністю належного фінансування;
- низьким рівнем розвитку матеріально-технічної бази;
- недосконалістю нормативно-правової бази;
- відсутністю кваліфікованого державного управління;
- непослідовністю у прийнятті рішень та стратегій розвитку.

Дані чинники не дозволяють досягти необхідного результату щодо створення ефективно працюючих у ринкових умовах підприємств житлово-комунального господарства, які б були спроможні надавати споживачам послуги високого рівня якості.

З метою узагальнення тенденцій розвитку та недоліків реформування ЖКГ регіонів країни визначимо найбільш суттєві можливості та загрози зовнішнього середовища, а також сильні та слабкі риси ЖКГ за допомогою SWOT- аналізу в табл.2.

Таблиця 2. SWOT- аналіз розвитку ЖКГ регіонів України.

<p>Сильні сторони (S)</p> <ul style="list-style-type: none"> – стійкий високий попит на послуги, обумовлений їх приналежністю до товарів першої необхідності; – великий об'єм технічних і технологічних інновацій, наукових розробок, застосування яких можливо в ЖКГ; – фінансова, методична допомога держави в реалізації інвестиційних проектів 	<p>Можливості (O)</p> <ul style="list-style-type: none"> – навчання персоналу; – вдосконалення системи управління; – вдосконалення фінансування і ціноутворення; – проведення заходів щодо ресурсозбереження; – реалізація програми оновлення основних фондів; – розвиток конкуренції в багатьох підгалузях
<p>Слабкі сторони (W)</p> <ul style="list-style-type: none"> – високий знос і низька ефективність основних фондів ЖКГ; – недофінансування ЖКГ за існуючими тарифами; – низька якість послуг, що надаються; – повільне зростання реальних доходів населення 	<p>Загрози (T)</p> <ul style="list-style-type: none"> – повільне зростання або падіння доходів населення; – наростаючий знос основних фондів; – збільшення кількості аварій на об'єктах інфраструктури, обумовлених високим зносом основних фондів; – саботаж населенням перетворень, що проводяться

Джерело: складено авторами за матеріалами [1]

Підсумки PEST-аналізу та SWOT-аналізу розвитку ЖКГ визначили достатньо велику кількість негативних причин, які призводять до слабкого рівня функціонування ЖКГ.

Динамічні показники результатів діяльності підприємств ЖКГ проаналізовані у табл. 3 та проілюстровані на рис. 1.

За результатами діяльності підприємств ЖКГ за 2014-2017 роки підприємства є збитковими, адже обсяги прибутків мають стійку тенденцію до скорочення, при зростанні обсягів збитків.

Таблиця 3. Результати діяльності підприємств ЖКГ за 2014- січень 2018 року.

Період	Обсяг прибутків, млн. грн.	Темп приросту, %	Обсяг збитків млрд. грн.	Темп приросту, %
2014 рік	1 244,8	-	3,0	-
2015 рік	697,9	-43,93	4,2	40
2016 рік	423,3	-39,35	6,1	45,24
2017 рік	760,0	79,54	5,6	-8,2
Січень 2018	299,2	-60,63	1,4	-75

Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

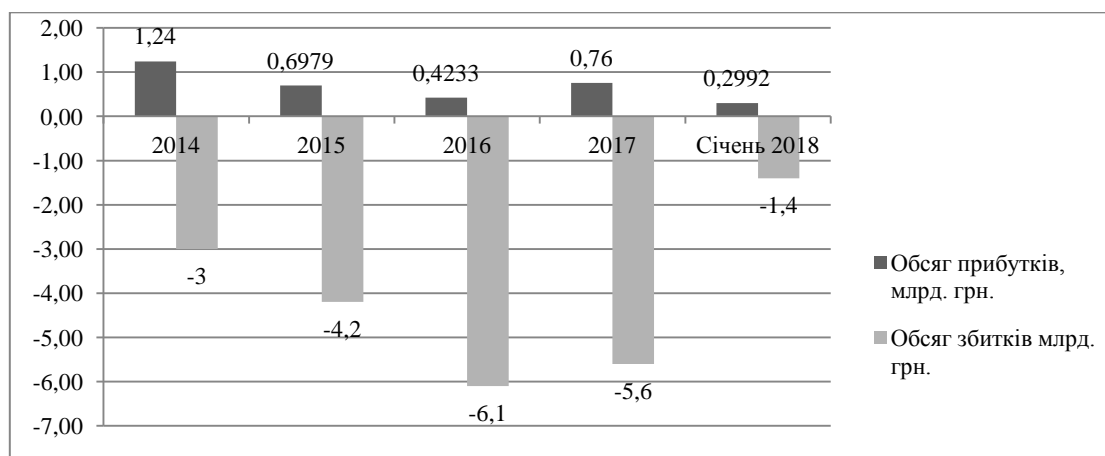

Рис. 1. Обсяги прибутків та збитків підприємств ЖКГ

Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

В структурі прибутків до статистичних даних за січень 2018р. переважну частку займають результати діяльності підприємств комунальної теплоенергетики (ТКЕ) 132,3 млн. грн. або 44% загальної кількості прибутків, друге місце займають підприємства житлового господарства (ЖГ) з прибутками в розмірі 99,9 млн. грн., далі йдуть підприємства водопровідно-каналізаційного господарства (ВКГ) прибуток яких склав 36,9 млн. грн. та інші з прибутком в 30,1 млн. грн., що наочно представлено на рис. 2.

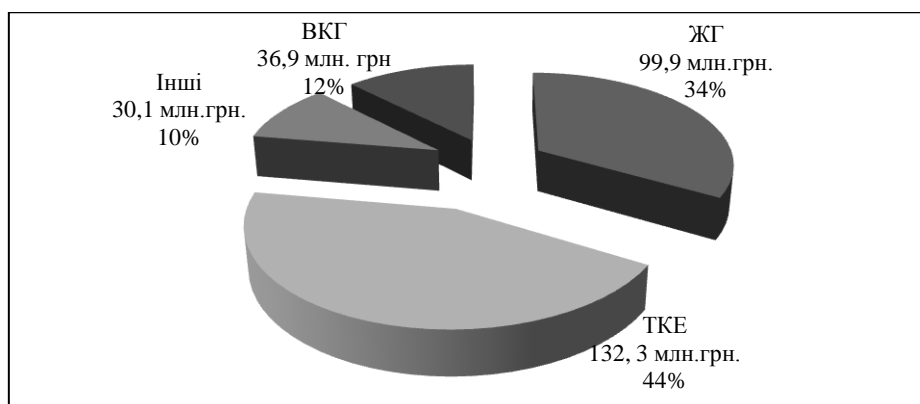

Рис. 2. Структура прибутків підприємств ЖКГ(станом на 01.02.2018)

Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

У структурі збитків, також, перше місце за обсягом належить підприємствам ТКЕ – 1,05 млрд. грн., що складає 75% загальної кількості збитків. Найменший обсяг збитків у підприємства житлового господарства 0,05 млрд. грн., що складає лише 4% від загального обсягу збитків (рис.3).

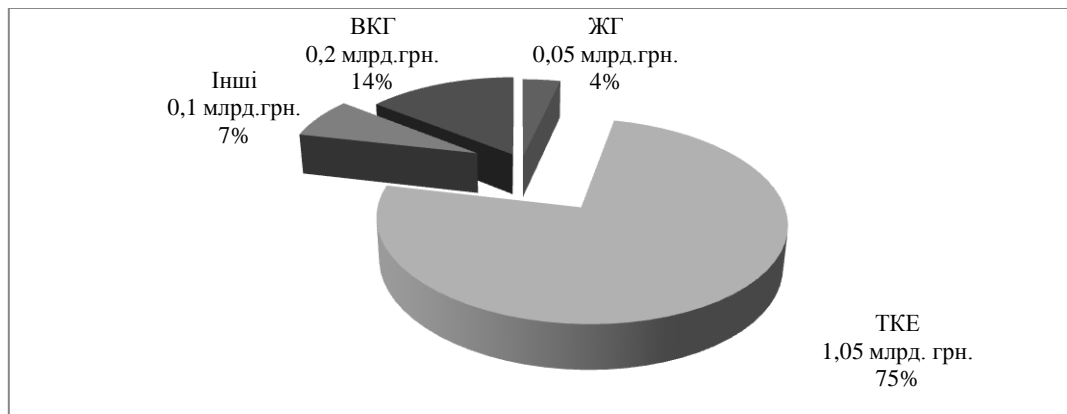

Рис. 3. Структура збитків підприємств ЖКГ (станом на 01.02.2018) (розраховано за даними [37])

Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

Значну фінансову проблему у розвитку ЖКГ складає наявність значних обсягів дебіторської та кредиторської заборгованостей. У табл. 4 надані обсяги заборгованостей.

Таблиця 4. Заборгованість підприємств ЖКГ.

Період	Обсяг, млрд. грн.			
	Дебіторська заборгованість	Темп приросту, %	Кредиторська заборгованість	Темп приросту, %
на 01.02.2017	23,6		39,3	-
на 01.02.2018	35,7	51,27	35,2	10,43

Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

Дебіторська заборгованість зростає випереджаючими темпами на фоні зменшення кредиторської заборгованості.

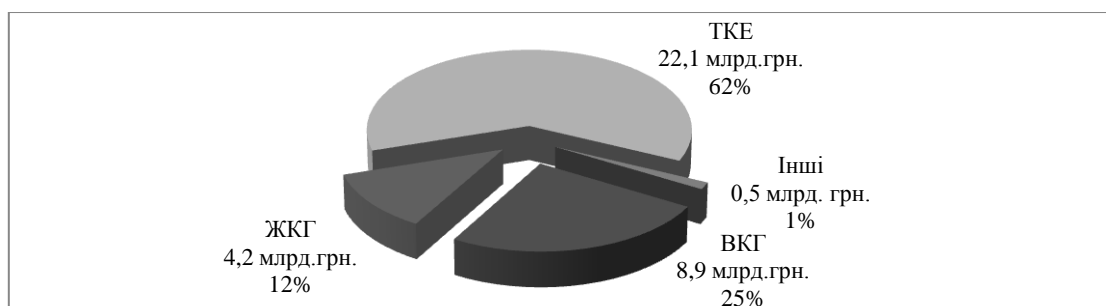

Рис.4. Дебіторська заборгованість підприємств ЖКГ(станом на 01.02.2018)

Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

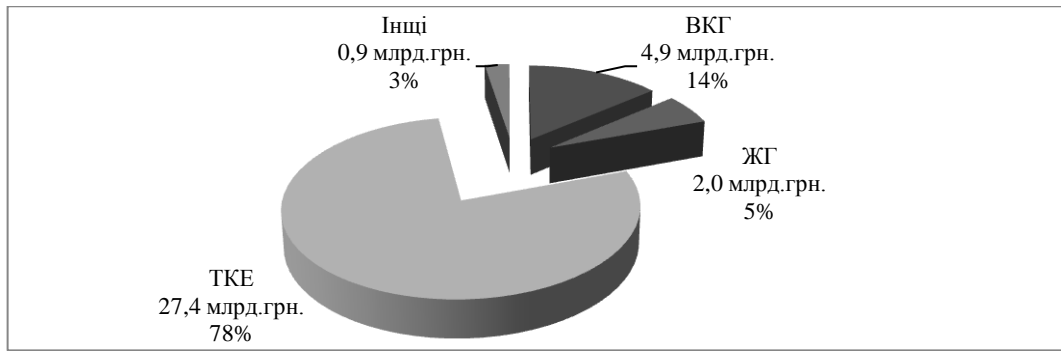

Рис. 5. Кредиторська заборгованість підприємств ЖКГ (станом на 01.02.2018)

Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

У структурі кредиторської та дебіторської заборгованості підприємств ЖКГ основну частину займає заборгованість за спожитий природний газ та електроенергію, що проілюстровано на рис. 4 та 5.

Детальніший аналіз житлово-комунального господарства, показує, що у галузі функціонує кілька тисяч підприємств та організацій різних форм власності, які надають населенню послуги у сфері ЖКГ, а саме за видом господарської діяльності підприємства згідно з КВЕД 81.10 «Комплексне обслуговування об'єктів». Кількісні дані наведено в табл.5.

Найбільша кількість підприємств, які надають послуги згідно КВЕД 81.10 «Комплексне обслуговування об'єктів» спостерігалася в 2010 році, їх загальна кількість складала 25993 одиниць з яких 22918 одиниць це фізичні особи підприємці (ФОП). З 2011 по 2014 рр. спостерігалася негативна тенденція стосовно кількості підприємств. Кількість підприємств скоротилася на 5493 одиниці.

Таблиця 5. Кількість суб'єктів господарювання за КВЕД 81.10 у 2010-2017 роках, одиниць

	Код за КВЕД-2010	Роки	Кількість суб'єктів господарювання		Тпр, %	
			усього	з них фізичні особи-підприємці	усього	з них фізичні особи-підприємці
Обслуговування будинків і територій	81	2010	25993	22918	-	-
		2011	20500	17343	-21,13	-24,33
		2012	7570	4575	-63,07	-73,62
		2013	6030	2792	-20,34	-38,97
		2014	6536	3811	8,39	36,5
		2015	7629	4731	16,72	24,14
		2016	6801	4056	-10,85	-14,27
		2017	7394	4242	8,72	4,59

Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

В 2012 році відбувається дуже різке скорочення одиниць з 20500 до 7570, майже у три рази. Незначні прояви позитивної тенденції спостерігаються в 2014 році. В зв'язку з проведенням реформ в галузі ЖКГ кількість підприємств протягом 2014-2017 років зазнала коливань.

На рис. 6 можливо побачити, як змінювалася кількість суб'єктів господарювання усього та у частині ФОП за роками.

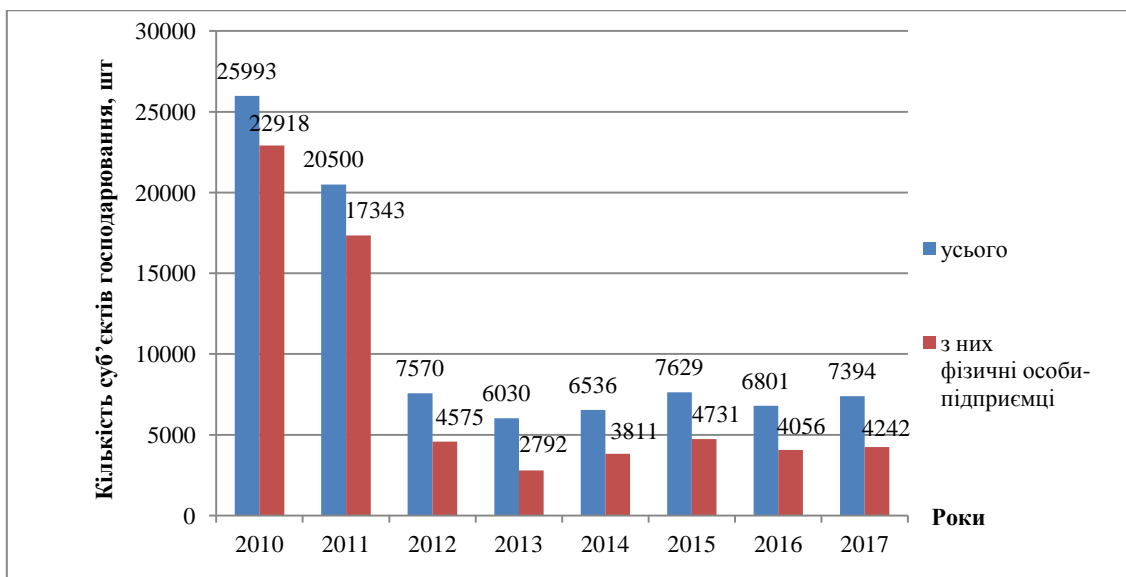

Рис. 6. Діаграма кількості суб'єктів господарювання за КВЕД 81.10 у 2010-2017 роках
Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

Результати аналізу обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у 2010-2017 роках за інституціональним та функціональним підходом наведено в табл.6.

Таблиця 6. Обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у 2010-2017 роках, млн. грн.

	Код за КВЕД-2010	Роки	За інституціональним підходом	Темп приросту,%	За функціональним підходом	Темп приросту,%
Обслуговування будинків і територій	81	2010	5513,1	-	5421,5	-
		2011	7022,4	27,38	6856,0	26,46
		2012	9066,8	29,11	9174,0	33,81
		2013	10684,6	17,84	10961,5	19,48
		2014	9372,2	-12,28	9603,6	-12,39
		2015	11076,9	18,19	11065,6	15,22
		2016	13316,5	20,22	14468,3	30,75
		2017	16639,3	24,95	18305,1	26,52

Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

За даними таблиці видно, що різниця між даними за інституціональним та функціональним підходами є незначною. На протязі всього періоду спостерігається позитивна тенденція без різких змін, окрім 2014 року коли темп приросту показує зменшення на 12,28% та 12,39% за інституціональним та функціональним підходами відповідно, що пов'язано з макроекономічними показниками розвитку країни. На рис.7 представлено порівняння обсягу реалізованої продукції за інституціональним функціональним підходами.

Доцільно зробити аналіз оплати населенням житлово-комунальних послуг 2018 році. На рис.8 відображене порівняння обсягів наданих та сплачених послуг.

У грудні 2018 р. населенням країни сплачено за житлово-комунальні послуги 10,7 млрд. грн. (58,3% нарахованих за цей період сум), за постачання електричної енергії – 3,2 млрд. грн. (120,5%).

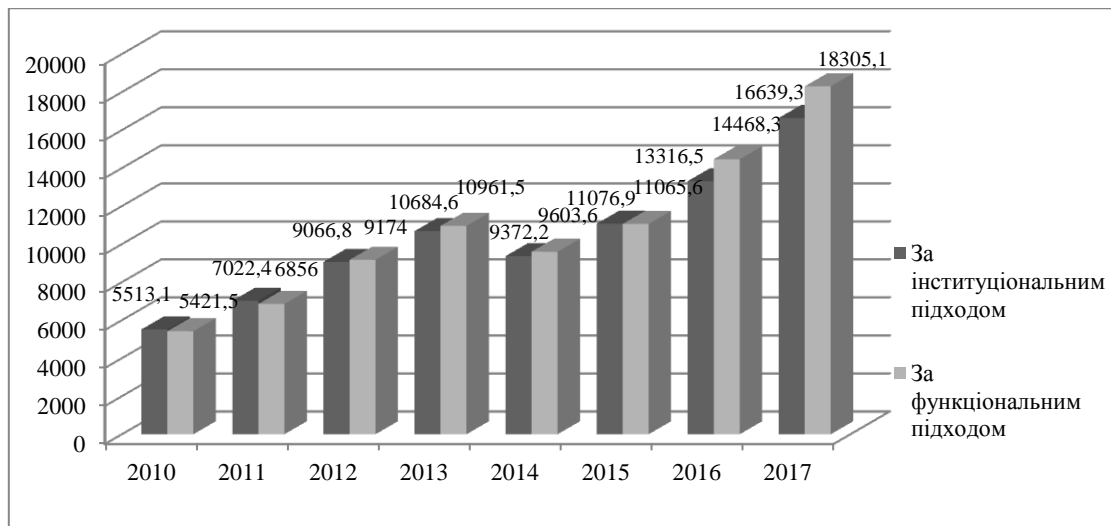

Рис.7. Обсягу реалізованих послуг підприємств за КВЕД 81.10 у 2010-2017 роках, млн. грн.
Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

Доцільно зробити аналіз оплати населенням житлово-комунальних послуг 2018 році. На рис. 8 відображене порівняння обсягів наданих та сплачених послуг.

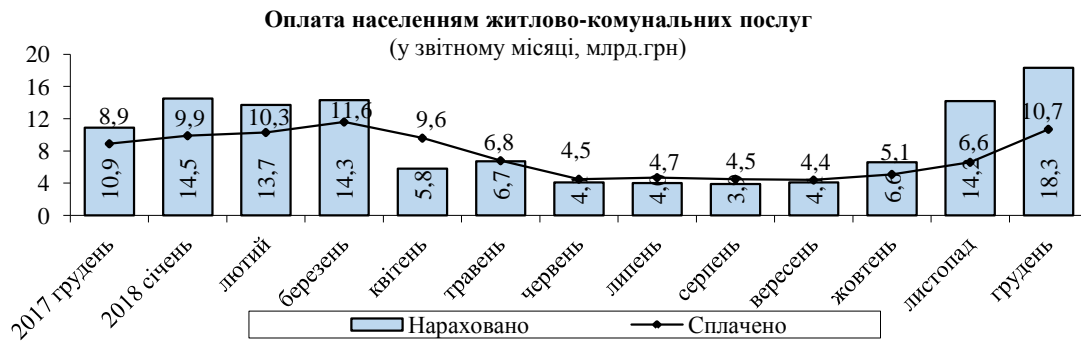

Рис. 8. Тенденція сплати за житлово-комунальних послуг у грудні 2018
Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

У грудні 2018 р. населенням країни сплачено за житлово-комунальні послуги 10,7 млрд. грн. (58,3% нарахованих за цей період сум), за постачання електричної енергії – 3,2 млрд. грн.. (120,5%).

Протягом 2018 року сплата населенням послуг в повному обсязі, а іноді навіть більше нарахованої суми спостерігається в місяці, коли не має опалення. З цього можливо зробити висновок, що опалення є найдорожчим з послуг, що надаються, та за рахунок періоду його відсутності населення намагається частинами погашати накоплені борги.

На кінець грудня 2018р. заборгованість населення зі сплати за постачання природного газу становила 26,4 млрд. грн., за централізоване опалення та постачання гарячої води – 16,7 млрд. грн., за утримання будинків і споруд та прибудинкових територій – 4,0 млрд. грн., за централізоване постачання холодної води та водовідведення – 3,1 млрд. грн., за вивезення побутових відходів – 0,6 млрд. грн., за постачання електричної енергії – 4,8 млрд. грн. Середні нарахування за житлово-комунальні послуги, з урахуванням електроенергії (із розрахунку 150 кВт·год), на одного власника особового рахунку в грудні 2018р. становили 2292,8 грн. [2].

Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 21.10.1995 №848 [3] та від 27.06.2003 № 976 [4] у січні-грудні 2018 р. з населенням було укладено 74,5 тис. договорів щодо погашення реструктуризованої заборгованості на загальну суму 505,4 млн. грн. Сума внесених платежів, з урахуванням довгострокових договорів, становила 289,7 млн. грн.

З даних наведених вище, можливо зробити висновок, що населення не в змозі погасити заборгованість в повному обсязі, загальний рівень сплати дорівнює 58,3% від нарахованої суми. Найбільша частина заборгованості складається зі сплати за постачання природного газу становила 26,4 млрд. грн.

За весь період незалежності України у галузі накопичуються невирішені проблеми, що дає підстави говорити про стан системної кризи, яка щодалі поглиблюється. Це загрожує безпеці життєдіяльності людей та національній безпеці країни.

Проведений аналіз підтверджує наявність проблем житлово-комунального господарства серед яких науковці виділяють наступні:

- недосконалість порядку формування тарифів, непрозорість формування – цін/тарифів за послуги та поточної діяльності підприємств ЖКГ;
- невідповідність розмірів платежів за користування житлом фактичним витратам на його утримання;
- неефективна керованість, не контрольованість, низька якість роботи підприємств житлово-комунальної галузі та послуг, що ними надаються;
- недосконалість діючої системи фінансування робіт, пов'язаних із обслуговуванням і модернізацією житлового фонду;
- утриманське ставлення користувачів до житла, що призводить до його швидкого фізичного та морального зносу;
- високий ступінь регіональної диференціації стану забезпеченості та якості надання житлово-комунальних послуг;
- зношеність основних фондів галузі, застарілість технологій і, як наслідок, значні витрати (води, теплової енергії тощо) та низьку енергоефективність.
- невідповідність наявних інфраструктурних потужностей зростаючим вимогам та потребам;
- високий рівень монополізації сфери надання житлово-комунальних послуг та слабкий розвиток конкуренції у цьому секторі;
- недосконалість нормативно-правового регулювання діяльності галузі, насамперед у сфері диверсифікації постачальників послуг;
- неефективна система управління, злиття замовника і підрядника і водночас розрив між споживачем і замовником послуг;
- незавершеність приватизації житлового фонду у частині асоціювання власників житла у багатоквартирних будинках в об'єднання співвласників (ОСББ) [5].

Загалом можливо зробити висновок про незадовільний стан галузі ЖКГ та запропонувати наступні напрямки удосконалення:

- Удосконалення правової та нормативної бази функціонування сфери ЖКГ.
- Прийняття перспективних законопроектів, спрямованих на реформування ЖКГ.
- Підвищення якості державного контролю за господарською діяльністю суб'єктів.
- Формування ринкових відносин та розвиток конкурентного середовища у сфері управління ЖКГ.
- Упровадження інноваційних проектів і технологій щодо покращення якості обслуговування споживачів підприємствами ЖКГ.
- Удосконалення тарифної політики на послуги ЖКГ.
- Вирішення проблеми неплатежів з боку фізичних та юридичних осіб.
- Відновлення зношених основних фондів й слабкої матеріальної бази ЖКГ.
- Кадрове забезпечення житлово-комунального комплексу.
- Розвиток державно-приватного партнерства з метою вирішення проблем з фінансуванням галузі.

Усі реформи повинні бути закріплені законодавчо та бути економічно обгрунтовані, зміни повинні відбутись на чотирьох рівнях: на рівні державних органів виконавчої влади; місцевих адміністрацій та органів місцевого самоврядування; житлово-комунальних підприємств різних форм власності; споживачів послуг.

Висновки

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про незадовільний стан галузі ЖКГ. Статистичний аналіз показників діяльності підприємств ЖКГ показав стабільну збитковість. Визначено, що основними джерелами фінансування ЖКГ є кошти державного та місцевих бюджетів, юридичних осіб за сплату житлово-комунальних послуг, кредитні кошти. Виявлено, що фізичні особи не мають змогу в повному обсязі погасити заборгованість за житлово-комунальні послуги. Проаналізувавши наявні проблеми було наведено напрямки удосконалення діяльності галузі ЖКГ.

Abstract

Functioning of the housing and communal services sector provides the population and economic entities with services that are of fundamental importance for the normal functioning of enterprises and the quality of life. Housing and communal services is a key area that provides vital livelihoods and has a significant impact on the development of the country and its regions.

At this stage, the level of housing and utilities development does not fully meet the needs of enterprises and the population. During the long period of absence of effective reforms in the housing and communal services, many problems have been accumulated, which threaten the possibilities of its development and functioning.

The identified problems do not allow to achieve the necessary result in the creation of effectively operating in the market conditions of housing and communal services enterprises that would be able to provide consumers with high quality services.

All reforms must be enshrined in legislation and be economically justifiable; changes must take place at four levels: at the level of state executive bodies; local administrations and local self-government bodies; housing and communal enterprises of various forms of ownership; consumers of services.

Список літератури:

1. Лук'янов В.І. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку житлово-комунального господарства регіонів України / В.І. Лук'янов // Проблеми економіки – 2017. – Вип.4 – С. 206-211
2. Державна служба статистики України: офіц. сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Про затвердження норм часу та матеріально-технічних ресурсів, норм обслуговування для робітників при утриманні будинків, споруд і прибудинкових територій: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 25.12.2013 №6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 17.05.2005 №76 «Про затвердження Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій»
5. Перспективи розвитку державно-приватного партнерства в галузі житлово-комунального господарства: колективна монографія / І.І. Килимник, Т. А. Коляда, А. В. Домбровська, А. М. Бровдій; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 139 с.

References:

1. Lukyanov V. I. Analysis of the current state and tendencies of development of housing and communal services of the regions of Ukraine / V. I. Lukyanov // The Problems of Economy - 2017. - Issue 4 - P. 206-211 [in Ukrainian]
2. State Statistics Service of Ukraine: official site [Electronic resource]. - Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]
3. On Approval of Time and Logistics Standards, Service Standards for Workers in Maintenance of Buildings, Structures and Adjacent Territories: Order of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine № 6 of December 25, 2013 [Electronic resource]. - Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua> [in Ukrainian]
4. Order of the State Committee of Ukraine for Housing and Communal Services of May 17, 2005 № 76 «On Approval of the Rules for Maintenance of Residential Buildings and Adjacent Territories» [in Ukrainian]
5. Prospects for the development of public-private partnership in the field of housing and communal services: a collective monograph / I.I. Kilimnik, T.A. Kolyada, A.V. Dombrovskaya, A.M. Brody; Kharkov. nat. un-t the city. master weim. O.M. Beketova. - Kharkiv: KhNUMG them. O.M. Beketova, 2018. - 139 p. [in Ukrainian]

Посилання на статтю:

Селіванова Н. М. Аналіз стану та напрямів розвитку галузі житлово-комунального господарства України / Н. М. Селіванова, К. О. Левінська // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. – № 4 (10). – С. 129-137. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/129.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3835773

Reference a JournalArticle:

Selivanova N. M. Analysis of the state and areas of development of the housing and utilities industry of Ukraine./ N. M. Selivanova, K. O. Levinskaya // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 4(10). – P. 129-137. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/129.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3835773

